

AVRUPA TOPLULUKLARI KOMİSYONU

Brüksel,07.06.2000
COM (2000) 335 final

2000/0143 (CNS)

**KOMİSYON TARAFINDAN HAZIRLANARAK
AVRUPA KONSEYİNE, AVRUPA PARLAMENTOSUNA, EKONOMİK VE SOSYAL
KOMİTEYE VE BÖLGELER ARASI KOMİTEYE SUNULAN TEBLİĞ**

**KOMİSYONUN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONUSUNDA
OLUŞTURULACAK TOPLULUK ÇERÇEVE STRATEJİSİNE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ
(2001-2005)**

1. GİRİŞ

Bu tebliğ, Komisyonun toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda önümüzdeki beş yıllık dönem için bir strateji geliştirilmesine yönelik görüşlerini ortaya koymaktadır. Bu tebliğ, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması ile kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin geliştirilmesi yönünde Avrupa Birliği Antlaşmasının 3 (2). Maddesinde belirtilen hedefe ulaşmak için tüm Topluluk üyelerinin katkıda bulunabileceği bir eylem çerçevesi oluşturmayı amaçlamaktadır.

Komisyon bu Tebliği hazırlarken konuyla ilgili olarak geçmiş yıllarda Topluluk düzeyinde uygulanan politikaların kilit unsurlarını incelemiştir. Bu unsurlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Fırsat eşitliği alanında yasal müktesebat ve Avrupa Adalet Divanının konuyla ilgili içtihat hukuku,
- Topluluğun 1995 yılında Pekin’de düzenlenen BM Dördüncü Dünya Kadın Konferansında benimsenen Eylem Platformuna ilişkin taahhüdü ve bu yöndeki takip çalışmaları,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesine (gender mainstreaming) ilişkin stratejiyi destekleyen orta vadeli Topluluk eylem programı (1996-2000) başta olmak üzere kadın ve erkekler arasında fırsat eşitliği konusunda Topluluğun hayata geçirdiği programlar,
- NOW (Kadınlar İçin Yeni Fırsatlar) girişimi ve yeni yönetmelikler (1996-2000) başta olmak üzere Yapısal Fonların özel eylemler aracılığıyla son on yıl içinde cinsiyet eşitliğine sağladığı katkı ve bunun yanı sıra Avrupa İstihdam Stratejisi’nin 1997 yılından bu yana sağladığı önemli katkı,
- Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik girişimler ve bunların yanı sıra dış ilişkiler ve işbirliği politikalarının geliştirilmesi alanındaki girişimler,
- Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin sağladığı destek, ve
- Amsterdam Antlaşmasının kadın ve erkekler arasındaki eşitliğini güçlendiren hükümleri.¹

Günümüzde cinsiyet eşitliği: Kapsayıcı bir demokrasiye doğru

Demokrasi, Avrupa Birliğinin, Üye Ülkelerin, Avrupa Ekonomik Alanı Devletlerinin ve aday ülkelerin temel değeridir. Birliğin genişleme politikasının da önemli bir unsurudur. Bu demokrasi anlayışının tam anlamıyla hayata geçirilmesi, kadınların ve erkeklerin ekonomide, karar alma süreçlerinde, sosyal, ekonomik ve sivil hayatta eşit

¹ Avrupa Topluluklarını kuran Antlaşmayı değiştiren, 2 Ekim 1997 tarihinde Amsterdam’da imzalanan Amsterdam Antlaşmasının 2. Maddesi, 3. Maddesi, 13. Maddesi ve 141. Maddesi.

bir şekilde yer almasına ve yaşamın her alanında eşit bir şekilde temsil edilmesine bağlıdır.

Avrupa Birliğinin çok eskiden beri; 1957 yılında kabul edilen Antlaşmadan bu yana cinsiyet eşitliğini geliştirme yönünde bir taahhüdü vardır. Topluluğu yasal çerçevesi kadın ve erkeklerin kanun önünde eşitliğini teminat altına almaktadır. Cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi Birliğin dış ilişkiler ve işbirliği geliştirme politikalarının önemli bir unsurudur ve özellikle kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi AB'nin üçüncü ülkelerde insan haklarını geliştirme politikalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca, eşit muameleye ilişkin mevzuatın hayata geçirilmesi AB'ye üyelik başvurusunda bulunan ülkelerin uymak zorunda oldukları topluluk müktesebatının (*acquis communautaire*) tamamlayıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir.

Üye Devletlerde kadınların konumunda önemli ilerlemeler kaydedilmiş; ancak, uygulamada kadın ve erkekler eşit haklardan yararlanmadığından günlük yaşamda cinsiyet eşitliği hala yeterli düzeye çıkarılamamıştır. Diğer şeylerin yanında kadınlara yönelik süregelen şiddet ve kadınların temsil eksikliği, yapısal cinsiyet eşitsizliklerinin devam ettiğini göstermektedir.

Kadınların ve erkeklerin hayatlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyecek politikaların toplumsal cinsiyet eşitliğini hedeflemesiyle bu sorunla etkili bir şekilde mücadele edilebilir. Politikalar oluşturulurken ve uygulanırken kadınların ilgi, ihtiyaç ve isteklerinin erkeklerinki ile aynı önemde olduğunun dikkate alınması gerekmektedir. **Komisyon, bu amaçla, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ilkesini (gender mainstreaming) 1996 yılında benimsemiştir.² Bu tebliğle Komisyon, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ilkesinin pekiştirilmesini ve işler hale getirilmesi amaçlamaktadır.** Halen sürmekte olan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ilkesinin benimsenmesinin yanı sıra kadınların lehine özel önlemler alınması gerekmektedir. Bu tebliğde, konunun bu şekilde iki yönüyle ele alınmasına yönelik bir çerçeve strateji önerilmektedir.

2. STRATEJİ

2.1 Tüm politikaları kapsayacak toplumsal cinsiyet eşitliği çerçeve stratejisi ve bu stratejiyi desteklemeye yönelik program

Topluluğun cinsiyet eşitliği için gelecekte yürüteceği çalışmalar kapsamlı bir strateji biçimi olacaktır. Bu strateji, politikaları uyarlayarak (inisiyatifi ele alan müdahale: toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi) ve/veya kadınların toplumsal statüsünü geliştirmek üzere planlanan eylemleri uygulamaya koyarak (tepkisel müdahale: özel eylemler) cinsiyet eşitliğini geliştirmeye yönelik tüm Topluluk politikalarını birleştirecektir.

Tümleşik yaklaşım, kadın ve erkeklere eşit fırsatlar tanımak üzere çeşitli bütçe başlıkları altında finansmanı sağlanan ve farklı bölümler halinde yürütülen faaliyet ve programları içeren önceki Topluluk eylemiyle kıyaslandığında önemli bir değişime

² 21 Şubat 1996 tarihli Komisyon Tebliği, "Topluluğun tüm politika ve faaliyetlerinin kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliği anlayışı ile düzenlenmesi" [COM(96)67 final].

işaret etmektedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçeve Stratejisi, birbirinden ayrı tüm girişimleri ve programları açık değerlendirme kriterleri, izleme araçları, karşılaştırmalı değerlendirme, cinsiyet eşitliğini sağlama ve değerlendirme etrafında oluşturulan tek bir çatı altında yürütmeyi amaçlamaktadır.

Yeni yaklaşım, cinsiyet eşitliğini geliştirme konusunda kapsamlı Topluluk faaliyetlerinin profilini çizecek, bu faaliyetlerin etkililiğini üst düzeye çıkarmak ve Komisyon içinde ve dışında görünür kılmak üzere konuya ilişkin eksiklikleri ve açıkları belirleyecek ve böylelikle bu faaliyetlerin bir bütün olarak tutarlılığını sağlayacaktır. Bütünsel çerçeve stratejisi ayrıca sonuçların izlenmesi ve daha iyi dağıtılmasına da olanak tanıyacaktır.

Çerçeve Stratejinin başarılı bir şekilde uygulanması için gerekli olan yatay ve eş güdümlü eylemlerin (ağ oluşturma, bilinçlendirme, analiz ve değerlendirme araçları, izleme, raporlama ve değerlendirme gibi) geliştirilmesi amacıyla Komisyon B3-4012 başlığı altında finansmanı sağlanmak üzere bir destek programı başlatılmasını önermektedir. Avrupa Konseyi kararıyla başlatılması gereken bu program, Avrupa Topluluğunu kuran Avrupa Antlaşmasınının 13. Maddesine dayanmaktadır³.

2.2 Yetki Devri ve Tamamlayıcılık

Üye Devletler, Avrupa Ekonomik Alanı Devletleri ve aday ülkeler cinsiyet eşitliğini hedefleyen politikaları izlemekle birlikte, uygulamada önemli tutarsızlıklar olduğu görülmektedir. Bu tutarsızlıklar, yasama, kurumsal mekanizmalar, özel girişimler (pozitif ayrımcılık) ve kamuoyunu bilinçlendirme konularında ortaya çıkmaktadır. Topluluk düzeyinde geçmişte uygulanan programlar ve teşvikler, Üye Devletleri ve Sivil Toplum Örgütlerini daha etkili cinsiyet eşitliği politikaları geliştirmeleri konusunda (artı değer yaratma) desteklemekteydi.

Bununla birlikte, yapısı ve/veya boyutu gereği Topluluk, ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde daha iyi sonuçlar verebilecek faaliyetlerin belirlenmesine yönelik bir çalışma yürütmeyi hedeflemeyecektir.

Çakışmalardan kaçınmak ve elde edilecek çıktılardan mümkün olan en üst düzeyde yararlanmak açısından çeşitli Topluluk eylemleri arasında ve Çerçeve Strateji ile Üye Ülkelerin faaliyetleri arasında "Tamamlayıcılık ilkesi" gözetilecektir.⁴

3. HEDEFLERİN BELİRLENMESİ

Topluluk Çerçeve Stratejisi, içerdiği tüm potansiyelin tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi için, cinsiyet eşitliğinin gerektirdiği yapısal değişimin gerçekleştirilmesini engelleyen güçlüklerle mücadele etmeyi hedeflemektedir. Komisyon, Topluluk Çerçeve Stratejisi için birbiriyle ilişkili beş müdahale alanı tanımlamıştır. Her bir alanda, önümüzdeki beş yıl boyunca cinsiyet eşitliğine yönelik

³ Komisyon, 13. Maddeye ilişkin 25.11.1999 tarihli COM(1999) 564 final Tebliğinde özel bir bütçe altında cinsiyet eşitliliği konusunda yeni bir program önerme yönündeki niyetini daha önceden açıklamıştır.

⁴ Örneğin, Ayrımcılıkla Mücadeleye Yönelik Topluluk Programı (2001-2006), Topluluğun teşvik programları, Yapısal Fonlar, kırsal kalkınma programları, Beşinci RDT (Araştırma, Geliştirme ve Teknoloji) Çerçeve Programı, SOCRATES, LEONARDO ve YOUTH gibi diğer Birlik ve Topluluk programları.

izlenecek yolu çizmek için belirlenen faaliyet hedefleri takip edilecektir. Topluluk Çerçeve Stratejisi kapsamında, toplumsal cinsiyetle ilgili tüm Topluluk girişimlerinin bir veya ikisi ile açık bir ilişki içerisinde olacağı müdahale alanları şunlardır: ekonomik yaşam, eşit katılım ve temsil, sosyal haklar, toplumsal yaşam, toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıplaşmış yargılar.

Topluluğun dış ilişkiler ve kalkınma işbirliği politikalarının yanı sıra Avrupa Birliğinin genişleme sürecinin toplumsal cinsiyet eşitliği boyutu Topluluk Çerçeve Stratejisinin tüm müdahale alanlarını içinde barındıracaktır.

Bundan sonraki bölümde işlemsel hedefler ve bu hedeflere yönelik eylemler tanımlanmakta ve bu bağlamda Topluluk Çerçeve Stratejisinin taşıdığı potansiyelin genel bir resmi çizilmektedir. Eylemler, duruma göre Avrupa Komisyonu, Üye Devletler ve önemli sosyal aktörler (sivil toplum kuruluşları, sosyal taraflar) tarafından yerine getirilecektir.

3.1. EKONOMİK YAŞAMDA CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ GELİŞTİRME

Lizbon Avrupa Konseyi,⁵ Komisyon ve Üye Devletleri, istihdam politikalarında fırsat eşitliğine yönelik uygulamaları, mesleki ayrımcılığın azaltılması ve özellikle de çocuk bakımına yönelik olanakları arttırarak aile ve iş yaşamını dengelemeye yardımcı olmaya yönelik politikalar da dahil olmak üzere, tüm yönleriyle daha da ileri düzeye taşımaya çağırıştır. Ayrıca, Lizbon Avrupa Konseyi, ekonomik yaşamda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacına ulaşmak için günümüzde ortalama yüzde 51 olan kadın istihdam oranını 2010 yılına kadar yüzde 60'ın üzerine çıkartılması gibi, büyük önem taşıyan niceliksel hedefler ortaya koymuştur. Bu bağlamda, yeni ekonomiye kadınların tam entegrasyonuna özel bir dikkat gösterilmelidir. Bilişim ve İletişim Teknolojileri (BİT) tüm sektörlerdeki istihdam yapısını giderek daha da fazla etkilemeye başladığından, kadınların bilgiye dayalı ekonomiye katılımlarının desteklenmesinin yanında bilgiye dayalı ekonomiye eşit bir şekilde erişim sağlayan ve bu bağlamda toplumsal cinsiyeti merkeze alan yöntemlerin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Yapısal fonlar, uyumu teşvik etmek, istihdam beklentilerini yükselmek ve sürdürülebilir bir ekonomik gelişmeyi sağlamak açısından Topluluğun temel finansman aracıdır. Halihazırda, yapısal fonlar, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmenin önemli bir aracı olarak hizmet etmektedir. Yapısal fonları düzenleyen yeni yönetmelikte birlikte,⁶ programlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine daha fazla ağırlık verilmektedir.

3.1.1. İşlemsel hedef: Avrupa İstihdam Stratejisinin Toplumsal Cinsiyet Boyutunun Güçlendirilmesi

⁵ Beş Başkanlık tarafından yayımlanan sonuçlar (Lizbon 23 - 24 Mart 2000): <http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm>.

⁶ Yapısal Fonların genel hükümlerini belirleyen Konsey Tüzüğü (EC) No 1260/1999, OJ L 161, 26.6.1999, s. 1-42.

Eylemler:

Lüksembourg'da karara bağlanan istihdam sürecini daha da ileri götürmek üzere Topluluk Çerçeve Stratejisi;

- kadınların işgücü piyasasına girmelerini engelleyen etkenleri azaltmak amacıyla vergi indirim sistemlerinin gözden geçirilmesini teşvik edecektir;
- yaşam boyu öğrenimi ve aktif işgücü piyasası önlemlerinden kadınların daha fazla yararlanmasını teşvik edecektir;
- özellikle ilgili eğitim ve öğretim programlarına katılmalarını sağlayarak kadınların istihdam edilebilirliğini ve Bilişim Teknolojileri ile ilgili işlere girmelerini teşvik edecektir;
- Avrupa İstihdam Stratejisinde toplumsal cinsiyetle ilgili konuların daha iyi izlenmesine imkan tanımak üzere gerektiğinde ulusal istatistik sistemlerinin geliştirilmesini ve eşgüdümlü bir şekilde yürütülmesini destekleyecektir (destek programları);
- Komisyonun bu görevleri yerine getirmesine destek vermek üzere, ekonomide toplumsal cinsiyet konusunda çalışacak bir uzmanlar grubu oluşturulmasını teşvik edecektir.

3.1.2. İşlemsel hedef: Yapısal Fonların toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etme yönünde kullanılmasına olanak sağlanması

Eylemler:

- En iyi uygulama örnekleri dahil, yeni program belgelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi (gender mainstreaming) yaklaşımının uygulanması konusunda bir Komisyon Tebliği önermek;
- Yapısal fonlarda ve Topluluk girişimlerinde (EQUAL, Interreg, Urban, Leader) toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi yaklaşımını geliştirmek. Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesine yönelik uygulamaları izlemek amacıyla Komisyon içindeki işbirliği mekanizmalarını güçlendirmek.
- Yapısal Fonlar çerçevesinde kadın ve erkekler arasında eşitliği geliştirmek üzere bilgilendirme ve bilinçlendirmeye yönelik eylemler için Topluluk düzeyinde destek sağlamak ve Üye Devletleri bu eylemleri desteklemeye teşvik etmek. Yapısal Fonlarla finanse edilen eylemler ile EAGGF (Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu) ve cinsiyet eşitliğini geliştiren diğer Topluluk politikaları arasında ilişki kurmak.
- Özellikle insan kaynaklarına ilişkin Topluluk girişimi EQUAL yoluyla işgücü piyasasında ayrımcılığının ortadan kaldırılmasını desteklemek.
- Üye Devletlerde Yapısal Fonlarda eşitlikle ilgili konulardan sorumlu kişiler arasında bir ağ kurulmasını desteklemek.

3.1.3. İşlemsel hedef: Kadınların ekonomideki yerlerini etkileyen tüm politikalarda (örneğin, maliye, finansman, ekonomi, eğitim, ulaşım, araştırma politikaları ve sosyal politika) toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi yaklaşımını teşvik eden stratejilerin geliştirilmesi

Eylemler:

- Kamu ihalelerinde geçerli olmak üzere sosyal konulara ilişkin bir Komisyon Tebliği önermek.
- Başta makro ekonomik politikalarla ve yoksulluğun azaltılmasıyla ilgili tedbirler olmak üzere, kalkınma işbirliği politikası çerçevesinde alınacak tedbirlerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine toplumsal cinsiyet bakış açısını dahil etmek.
- Avrupa'da faaliyette bulunan işletmelerin üst düzey yönetimiyle, ekonomik yaşamda toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirme konusunda özellikle sosyal taraflarla işbirliği içerisinde sosyal diyalog geliştirmek.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek açısından en iyi uygulamayı gerçekleştiren işletmeleri her yıl ödüllendirmek üzere bir Avrupa markası (eşitlik ödülü veya sertifika) yaratmak (destek programı).

3.2. EŞİT KATILIM VE TEMSİLİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Kadınların karar alma süreçlerinde yeterli düzeyde temsil edilmemesi Topluluk düzeyinde eylem gerektiren önemli bir demokratik eksikliklerdir. Bu doğrultuda, AB Konseyi, 22 Ekim 1999 tarihinde tüm karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyet dengesinin sağlanması konusunda karar almış⁷ ve siyasi karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyet dengesinin ne ölçüde gözetildiğini ölçmek amacıyla göstergelerin belirlenmesini bu kararına kaydetmiştir. Kadın ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli katılımına ilişkin Konsey Tavsiyelerinin uygulama sonuçlarının ele alındığı Komisyon raporunda,⁸ 1996 yılından beri uygulanan politikalardan olumlu bir sonuç elde edildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, bu sonuçlar 1996 yılında ortaya konulan beklentileri karşılamamıştır. Bu nedenle daha ileri düzeyde eyleme geçilmesi gerekmektedir.

Şubat 1999'da "Kadın ve Bilim – Avrupa'daki araştırma çalışmalarının zenginleştirilmesi için kadınların harekete geçirilmesi" başlıklı Komisyon Tebliğinin⁹ yayımlanmasıyla bu konuda bağlayıcı hedeflerin ortaya konulması yönünde Komisyon tarafından ilk somut adım atılmıştır. Bu Tebliğde Komisyon, Araştırma ve Geliştirme Alanında Topluluk Çerçeve Programı kapsamında desteklenen panellerde, danışma komitelerinde ve burs programlarında kadınların en az yüzde 40 oranında temsil edilmelerini hedef olarak belirlemiştir. Komisyon tarafından oluşturulan uzmanlık gruplarında ve Komitelerde ulaşılması gereken cinsiyet dengesine ilişkin Mayıs 2000 tarihli Komisyon kararında, her bir Komite ve uzmanlık grubunda kadın ve erkeklerin en azından yüzde 40 oranında temsil edilmesi yönünde bir hedef belirlendiği belirtilmektedir. Bu hedefe ulaşmak yönünde Komisyon Üye Devletlerden söz konusu uzmanlık grupları ve Komitelere üyelik için her iki cinsten de aday göstermelerini talep etmektedir.

Topluluk, üçüncü ülkelerle ilişkilerinde ve özellikle insan haklarıyla ilgili politikalarında, kadın ve erkeklerin sivil topluma, ekonomik yaşama ve siyasete eşit düzeyde

⁷ 2208. Konsey Toplantısının Sonuç Bildirisi, Lüksembourg, 22 Ekim 1999.

⁸ 7.3.2000 tarihli COM(2000) 120 final.

⁹ 18.2.1999 tarihli COM(1999) 76 final.

katılımını ve başta kadınlar olmak üzere belirli grupların seçim süreçlerinde yer almalarını aktif olarak teşvik etmektedir.

3.2.1. İşlemsel hedef: Siyasi karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyet dengesinin geliştirilmesi

Eylemler:

- Avrupa ölçeğinde ve ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde seçilmiş kadınlar arasında ağ kurulmasını teşvik etmek ve bu amaçla AB'ye Üye Ülkelerde ve Avrupa Parlamentosunda kadın ve erkeklere eşit fırsatlar konusunda çalışan Parlamento komisyonları arasında bir ağ oluşturulmasını desteklemek (destek programı).
- Eğitim süreçlerinde cinsiyete dayalı ayrımcılık konusunda bilinç düzeyini yükseltmek ve toplumsal cinsiyet dengesinin önemini vurgulamak.
- Seçilmiş siyasi yapılarda seçim sisteminin, yasal düzenlemelerin, kontenjan uygulamalarının, hedeflerin ve diğer önlemlerin etkilerini değerlendirmek (destek programı).
- Gelişmekte olan ülkelerin kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olmasına yönelik yasal ve idari eylemleri de kapsayacak şekilde ulusal ve yerel düzeyde ve sivil toplumda cinsiyet eşitliğini sağlama konusunda kurumsal ve işlemsel kapasitelerini geliştiren programları desteklemek.
- Komisyon tarafından oluşturulan komitelerde ve uzmanlık gruplarında cinsiyet dağılımında kaydedilen gelişmeleri izlemek; 96/694 sayılı Konsey Tavsiye Kararını desteklemek ve bu karara ilişkin uygulamaları izlemek.
- Hem seçilmiş yapılarda hem de siyasi partilerde cinsiyet dengesinin sağlanması gerekliliğini vatandaşlara anlatan bilinçlendirme faaliyetleri düzenlemek ve kadınların özellikle 2004 yılındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılmak için siyasette fiilen yer almalarını teşvik eden faaliyetler yürütmek (destek programı).

3.2.2. İşlemsel hedef: Ekonomik ve sosyal karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyet dengesinin geliştirilmesi

Eylemler:

- Gelecekte üst kademelerde görev alması olası kadınların eğitim ve öğretimden iş yaşamına geçiş süreçlerini, işe girme ve kariyer gelişim süreçlerini izlemek ve değerlendirmek.
- Ekonomik hayatta ve toplumda karar verici pozisyonda olan kadınlara ilişkin, yönetim, sanayi ve sosyal tarafların içinde yer aldığı kuruluşlar ile önde gelen sivil toplum kuruluşlarından alınan verilerle düzenli olarak güncellenen ve konuyu tüm yönleriyle ele alan bir istatistiki veri sistemi oluşturmak ve bu sistemin sürekliliğini sağlamak (destek programı).

3.2.3. İşlemsel hedef: Komisyon içerisinde toplumsal cinsiyet dengesinin geliştirilmesi

Eylemler:

- Komisyon birimlerinin zaman çizelgelerinin hazırlanması, göstergelerin ve kıyaslama yöntemlerinin belirlenmesini de kapsayan karar alma

mekanizmalarında toplumsal cinsiyet dengesini sağlamaya yönelik çaba ve çalışmalarını izlemek.

- Komisyonun reform çalışmalarının bir parçası olacak şekilde, yönetim düzeyi de dahil tüm düzeylerde zaman kullanımı ve iş örgütlenmesinin iyileştirilmesine yönelik stratejiler geliştirmek.
- Başta karar alma düzeyinde olmak üzere Komisyonun tüm birimlerinde ve Komisyon delegasyonlarında toplumsal cinsiyeti esas alan eğitim, bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışmalarını geliştirmek ve sürdürmek, ve toplumsal cinsiyet konusunun diğer yönetim eğitimlerinin daimi bir unsuru hale gelmesini sağlamak.
- Komisyon birimlerinde mevcut işe giriş ve terfi sistemine toplumsal cinsiyeti esas alan bir değerlendirme yöntemi katmak ve bu sistemi geliştirmek; bu amaçla, özellikle eleman alımıyla görevli seçici kurul ve komitelerde toplumsal cinsiyet dengesinin olmasını sağlamak ve işe girişte yapılan sınavların içerik ve yöntem açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı unsurlar içerip içermediğini belirlemek.

3.3. KADIN VE ERKEKLERİN SOSYAL HAKLARA EŞİT ERİŞİMİ VE BU HAKLARDAN BÜTÜNÜYLE YARARLANMASI

Sosyal haklara eşit erişim ve bu haklardan tam olarak yararlanma olanağı demokratik toplumun temel dayanak noktalarından birini oluşturmaktadır. Yine de, çoğu kadın sosyal haklardan eşit düzeyde yararlanmamaktadır. Bunun nedenlerinden birisi, bazı sosyal hakların çağdışı, eve ekmek getiren aile reisi kavramına dayanması, bir diğeri ise söz konusu hakların kadınların genellikle aile ile meslek yaşamı arasında kaldığını ve bunun getirdiği yükü taşımak zorunda olduğunu dikkate almamasıdır. Sosyal güvenlik sistemlerinin çoğu için geçerli olan bu durum, Avrupa Birliğinde 'yoksulluğun kadınlaştırılması' olgusunun (kariyeri yarıda bırakma, yarı-zamanlı iş, eğitim ve öğretimden yoksun olma) nedenlerinden birisini oluşturmaktadır. Pek çok örnekte, kadınların mevcut sosyal haklar konusunda uygun bilgiye erişim imkanı bulamadığı veya ulaşmak için çaba harcamadığı görülmektedir. Bu hakların bir kısmı şimdiden Avrupa Birliği mevzuatının bir parçası haline gelmiştir. Bu yönde yürütülecek eylemler, başta sosyal güvenlik olmak üzere doğum izni, doğum yardımları ve çalışma süresine ilişkin Topluluk mevzuatının daha ileri düzeyde uygulanmasını amaçlayacaktır. Ayrıca, bu yöndeki eylemler bilginin dağıtımını ve yaygınlaştırılmasını da amaçlayacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerde, kadınlar beslenme, sağlık, eğitim, siyasi karar alma ve mülkiyet haklarından yararlanma açısından ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Kalkınma işbirliği programlarına toplumsal cinsiyet konusunun dahil edilmesine ilişkin Konsey Tüzüğünde¹⁰ toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ve kadınların üstlendikleri rolün geliştirilmesinin hem sosyal adalet hem de kalkınma için büyük önem taşıdığı belirtilmektedir.

3.3.1. İşlemsel hedef: Sosyal alanda ilgili Topluluk mevzuatının (doğum izni, doğum yardımı, çalışma süresi, yarı zamanlı veya belirli süreli iş sözleşmeleri) daha geniş ölçüde bilinmesinin sağlanması ve bu yöndeki uygulamaların izlenmesi

Eylemler:

¹⁰ 30.12.1998 tarihli 10 OJ L 354.

- Meslek ve istihdam dışında kalan konularda kadın ve erkeklerin eşit muamele görmelerini sağlamak üzere Anlaşmanın 13. Maddesini esas alan bir direktif önermek.
- Sosyal alana ilişkin yürürlükteki mevzuatların Üye Ülkelerde uygulanıp uygulanmadığını takip etmek ve uygulamaları değerlendirmek.
- Sosyal alandaki Avrupa Birliği mevzuatı ve içtihat hukuku konusunda, Sivil Toplum Kuruluşlarını, sosyal tarafları, iş müfettişlerini ve hukukçuları bilgilendirmeyi amaçlayan çalışmaları desteklemek (destek programı).
- Avrupa Birliği sosyal mevzuatı hakkında AB vatandaşlarını bilgilendirme ve bilinçlendirmeyi amaçlayan faaliyetleri desteklemek (destek programı).

3.3.2. İşlemsel hedef: Topluluğun kadınların ve erkeklerin günlük yaşamlarını etkileyen politika ve faaliyetlerinin (örneğin, ulaşım, halk sağlığı, insan hakları politikaları ile Anlaşmanın 13. Maddesini esasında uygulanan ayrımcılıkla mücadele programını da kapsayan dış ilişkiler) oluşturulması, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik süreçlere toplumsal cinsiyet yaklaşımının dahil edilerek uygulamaların izlenmesi

Eylemler:

- Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ilkesinin sosyal koruma alanında ve bu alana yönelik olarak Konsey tarafından tanımlanan tüm hedefler bağlamında uygulanmasını sağlamak.
- Sosyal dışlanmanın ve özellikle de giderek hız kazanan 'yoksulluğun kadınlaştırılması' olgusunun ortadan kaldırılması için bu sorunlarla mücadele etmek amacıyla Topluluk tarafından başlatılan tüm tedbirlerde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ilkesini gözetmek.
- Sosyal alana ilişkin Topluluk mevzuatının daha yaygın ölçekte bilinmesi ve anlaşılmasını sağlamak ve gerekirse yeni bir Topluluk mevzuatı için öneri geliştirmek.
- Kalkınma işbirliği alanında, kadın ve erkeklerin beslenme, eğitim, sağlık bakımı, üreme sağlığı, mülkiyet ve adalete eşit erişimini sağlamayı hedefleyen eylem ve programları desteklemek.
- Kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna özen göstermeyi bir görev olarak benimsemelerini sağlamaya yönelik ulusal bilinçlendirme kampanyalarını desteklemek (destek programı).

3.4. TOPLUMSAL YAŞAMDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN DESTEKLENMESİ

Toplumsal yaşamda eşitliğin sağlanmasına yönelik çalışmalar, ırk ya da etnik köken, din ya da inanç, engellilik, yaş ve cinsel tercihe bakılmaksızın tüm kadın ve erkeklerin insan hakları ve temel özgürlüklerden tam anlamıyla yararlanmalarını amaçlamaktadır. Ayrıca, eşit muameleye ilişkin yasal mevzuatın uygulanması konusunda yaptırım mekanizmalarının geliştirilmesini ve güçlendirilmesini, ve

kadınların haklarının eşitliği ve insan hakları konularında bilinç kazanmalarını amaçlamaktadır.

Bu konuda gerçekleştirilecek eylemler, hukukçuların eşitliğe ilişkin mevzuat konusunda eğitim almalarını ve bu mevzuat konusunda sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirilmelerini kapsayacaktır. Bundan başka, birden fazla ayrımcılıkla karşılaşan kadınlarla (örneğin, göçmen statüsündeki kadınlar, engelli kadınlar, yaşlı kadınlar, sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya bulunan kadınlar, vb) ya da şiddete ve/ veya cinsel istismara maruz kalan ya da kalma olasılığı olan kadınlara yönelik çalışmalara özel bir önem verilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği, kadınlara karşı şiddet ve kadın ticareti ile mücadele etmek amacıyla Avrupa çapında uygulanmak üzere bir politika geliştirmiştir. Bu politikanın temel araçlarından birisi, kadın ve çocuk ticaretine karşı işbirliğini güçlendirmek üzere geliştirilen STOP¹¹ programıdır. Bunu, şiddet kurbanlarının bilgilendirilmelerine ve korunmalarına ilişkin uygulamaları geliştirmeyi hedefleyen DAPHNE girişimi ve yeni DAPHNE programı (2000-2003) izlemiştir. 1999 yılında kadına karşı aile içi şiddet konusunda bir bilinçlendirme kampanyası başlatılmıştır. Komisyon tarafından yürütülen bir araştırma,¹² AB düzeyinde bu alanlardaki eylemlerin daha da geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.4.1. İşlemsel hedef: Kadın ve erkeklere eşit muamele konusunda Topluluk hukuku ile içtihadının izlenmesi, eğer gerekirse yeni bir mevzuat önerisi geliştirilmesi

Eylemler:

- 75/117 sayılı Direktifin gözden geçirilmesi ve bu Direktifin geliştirilmesini sağlayacak olasılıkları ortaya koymak. Bu amaçla, yasal başvuru olanaklarının işleyişinin gözden geçirilmesi ve eşit ücrete ilişkin yasal mevzuatın uygulanmasını sağlamak üzere iş müfettişliği birimlerinin görev ve yetkilerinin artırılması amacıyla Üye Devletlere çağrıda bulunmak.
- İş güvenliği ve işçi sağlığıyla ilgili uygulamaların toplumsal cinsiyet boyutunu ortaya koyacak araştırmalar yapmak ve bu yönde veri toplamak. Toplanan veriler ışığında, yeni bir mevzuata ihtiyaç duyulup duyulmadığını belirlemek.
- AB'ye üye ve aday ülkelerde hukukçuların, iş müfettişlerinin ve sosyal tarafların eşitliğe ilişkin mevzuat ve kadınların insan hakları konusunda bilgilendirmesi; ve bu yöndeki eğitim faaliyetlerini desteklemek (destek programı)
- AB'ye aday ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin Topluluk mevzuatının uygulamaya konulmasını desteklemek üzere geliştirilen yapıları izlemek (destek programı).
- Bu hedef doğrultusunda Komisyon tarafından belirlenen görevlerin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak üzere AB'ye üye ve aday ülkelerde yerel uzmanlar ağı oluşturulmasına ilişkin çalışmaları desteklemek.
- Kadın ve erkeklere eşit muamele konusunda Topluluk mevzuatı hakkında sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirilmesi amacıyla gerçekleştirilecek bilgilendirme faaliyetlerini desteklemek (destek programı).

¹¹ Konsey tarafından kabul edilen 29 Kasım 1996 tarihli Ortak Eylem - OJ L 322,12.12.1996.

¹² Haziran 1999'da yayımlanan Eurobarometer 51.0.

3.4.2. İşlemsel hedef: Kadın haklarının insan hakkı olduğu bilgisinin yaygınlaştırılması

Eylemler:

- AB içerisinde ve AB'ye aday ülkelerde kadınların, özellikle de birden fazla ayrımcılıkla karşı karşıya kalan kadınların (özellikle, göçmen statüsündeki kadınlar ve etnik azınlık mensubu kadınlar) insan hakları esasında güçlendirilmelerini hedefleyen bilinç yükseltme ve bilgilendirmeye yönelik faaliyet ve kampanyaları desteklemek.
- AB'ye üye ve aday ülkelerde toplumsal cinsiyetle ilişkili insan hakları ihlallerine ve cinsiyet ayrımcılığı vakalarına ilişkin karşılaştırılabilir verilerin sistematik biçimde derlenmesini amaçlayan ağların oluşturulmasına yönelik girişimleri desteklemek (destek programı).
- Avrupa Birliği ve AB'ye aday ülkeler ile kalkınma işbirliği bağlamında, kadınların insan hakları konusuyla ilgili sivil toplum kuruluşları ile uluslararası kuruluşlar arasında işbirliği ve bilgi paylaşımına ilişkin uygulamaları geliştirmek ve güçlendirmek.
- Silahlı çatışmaların yaşandığı durumlarda toplumsal cinsiyetle ilişkili insan hakları ihlallerine karşı bilinçlendirme çalışmalarını desteklemek.
- AB'ye üye ülkelerin topraklarına giriş yapan ve bu topraklarda kalan üçüncü ülke vatandaşları ile sığınmacılıkla ilgili konularda kadınların kendilerine özgü ihtiyaçlarının ve/ veya belirli hallerinin tam anlamıyla göz önünde bulundurulmasını sağlamak.

3.4.3. İşlemsel hedef: Toplumsal cinsiyetle ilişkili şiddet ve cinsel istismara yönelik insan kaçakçılığıyla mücadele edilmesi

Eylemler:

- Kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla özellikle DAPHNE ve STOP programları ekseninde yürütülen mücadeleyi desteklemek ve güçlendirmek.
- İnsan kaçakçılığı bağlamında, çıkış, transit geçiş ve varış noktası durumundaki AB dışı ülkelerde, özellikle AB'ye aday ülkelerde ve AB içerisinde, ulusal yetkililer ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde bilgilendirme kampanyaları düzenlemek.
- AB'ye üye ülkeler arasında ve özellikle de AB ile AB'ye aday ülkeler arasında insan kaçakçılığıyla mücadele bağlamında güvenlik ve yargı birimlerinin eğitime ve bilinç kazanmalarına yönelik çalışmaları desteklemek; bu birimlerin ülkeler arası işbirliği çalışmalarını, bilgi alışverişinde bulunmaya ve başarılı uygulamaları paylaşmaya yönelik çalışmaları desteklemek.
- Kadın ticaretiyle mücadele için atılacak adımlara ilişkin ilkeleri belirleyen 1998 tarihli Komisyon tebliği uyarınca, cinsel istismar amacıyla insan kaçakçılığı suçunun mağdurlarına kısa süreli oturma izni sağlamak.
- AB içerisinde, AB'ye aday ülkelerde ve üçüncü ülkelerde kadınlara yönelik aile içi şiddetle mücadele konusunda yürütülen faaliyetleri geliştirmek ve sürdürmek (destek programı).

- AB'ye üye ve aday ülkelerde kadınlara karşı şiddet olgusuyla ilgili araştırma, veri toplama ve bilgi paylaşımı ile bilginin dağıtımına yönelik çalışmalarını desteklemek.

3.5. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN VE KALIPLAŞMIŞ YARGILARIN DEĞİŞMESİ

Bu müdahale alanı eğitim, öğretim, basın-yayın organları, güzel sanatlar, kültür ve bilim yoluyla toplumsal cinsiyet rollerini tanımlayan ve bu rolleri etkileyen tutum, davranış, norm ve değerlerin değişmesine ihtiyaç duyulması doğrultusunda geliştirilecek çalışmalarını kapsamaktadır. Mevcut kültürel önyargıların ve kalıplaşmış sosyal yargıların ortadan kaldırılması Toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurulmasında en önemli noktayı oluşturmaktadır.

Özellikle basın-yayın organlarında, bilgisayar üzerinden dağıtılan bilgilerde, eğlence sektöründe ve eğitim-öğretim kaynaklarında, kadınların, kalıplaşmış önyargılardan beslenen ya da olumsuz bir görüntüsüne yoğun biçimde rastlanmaktadır; bu durum, değişen dünyada kadınların ve erkeklerin üstlendiği çoklu rolleri ve değişime katkılarını doğru ya da gerçekçi bir biçimde yansıtmamaktadır. Kanaat mimarları ve değerleri biçimlendiren odak grupları olarak görev yapan basın-yayın organları ve kültür sanayii, ifade özgürlüklerinden ödün vermeden, kamuoyunda toplumsal cinsiyetle ilgili önyargıların değişmesine ve toplumsal cinsiyet rollerinin daha adil biçimde resmedilmesine katkıda bulunmalıdır.

3.5.1. İşlemsel hedef: Toplumsal cinsiyetle ilgili konularda bilinç düzeyinin yükseltilmesi

Eylemler:

- Örneğin eğitim materyallerinde önyargıya dayalı toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması konusunda gösterilen yoğun çabaları desteklemek ve bu alanda başarılı uygulamalar geliştirmek.
- Kadınların Avrupa Birliği projesine ve Avrupa kültürüne yaptığı katkıların herkesçe bilinmesini sağlamayı hedefleyen ve yaşadığımız çağdaş ve demokratik toplumda toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemini vurgulayan bilinçlendirme faaliyetleri yürütmek.
- Her yıl Avrupa'da Üye Ülkelerin hükümet görevlileriyle işbirliği içerisinde, Çerçeve Stratejisinin öncelik verdiği konulardan biri hakkında Avrupa Haftası düzenlemek (destek programı).

3.5.2. İşlemsel hedef: Toplumsal cinsiyetle ilgili önyargıların topluluk politikalarından ayıklanması ve bu politikalar yoluyla genelde aşılması

Eylemler:

- Toplumsal cinsiyetle ilgili önyargıların aşılması yönünde özellikle önem taşıyan politikalara; örneğin, eğitim, öğretim, kültür, araştırma, basın-yayın ve spor politikalarına toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilip edilmediğini izlemek; Socrates, Leonardo, Youth, Culture, Research gibi, halen sürmekte olan

Topluluk programlarının ve ilgili diğer program ve girişimlerin geleceğe yönelik tüm programlama süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini işlemek.

- Etik konusunda faaliyet yürüten mevcut ulusal kurullarla görüşerek, bu kurulların ilgilendikleri konulara toplumsal cinsiyet boyutunun dahil edilmesini sağlamak ve Ulusal Etik Kurulları arasında ağ kurulmasına yönelik çalışmalarını desteklemek.
- Komisyon birimlerinin gereken durumlarda ve Komisyonun Üye Ülkelerde bulunan temsilcilikleri ile yakın işbirliği içerisinde, kadınların özel ihtiyaçları ve durumlarına ilişkin bilgilendirme politikaları geliştirmelerini sağlamak.
- Basın-yayın organlarında başarılı uygulamalar ve düşünceler konusunda görüş alış verişini yapılmasını desteklemek; Komisyonun Çerçeve Stratejisinin işbu hedefi doğrultusunda üzerine düşen görevleri yerine getirmesi konusunda yardımcı olmak üzere basın-yayın temsilcilerini kapsayan bir grup oluşturmak (destek programı).

4. ARAÇ VE MEKANİZMALAR:

Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politika oluşturma sürecinde belirli bazı yöntem ve araçlara ihtiyaç duyulmaktadır (örneğin, ağ oluşturma, veri toplama, eğitim ya da toplumsal cinsiyet etki değerlendirmesi). Topluluk Çerçeve Stratejisinin destek programı mevcut araçların etkililiğini gözden geçirecek, yeni ve daha etkili araçların geliştirilmesine destek verecektir. Bununla aynı zamanda, ortak göstergeler geliştirilerek ve kıyas yöntemleri belirlenerek izleme ve değerlendirme sürecinin daha etkin bir biçimde yürütülmesi sağlanacaktır. Bu şekilde belirlenecek faaliyet ve stratejilerin üzerinde yoğunlaşacağı konular, Çerçeve Stratejisinin kapsadığı dönem boyunca, gereken durumlarda yeniden belirlenecek ya da yeni faaliyet ve stratejiler geliştirilecektir.

4.1. AB'de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışan ulusal kurumlar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi ve faaliyetlerde eşgüdümün sağlanması

Çerçeve Stratejisi, AB ve EEA'ya (Avrupa Ekonomik Alanı) üye ülkeler ile AB'ye aday ülkelerin hükümetleri, bu ülkelerdeki sosyal taraflar ve sivil toplum arasında başarılı uygulamaların paylaşılmasını aktif biçimde teşvik edecektir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ulusal politikalar arasındaki sinerjiyi desteklemek ve güçlendirmek ve Topluluk için katma değer yaratmak için, Çerçeve Stratejisinin destek programı, başta sivil toplum kuruluşları ve sosyal taraflar olmak üzere, ulusal düzeyde ilgili tüm aktörlerle işbirliği içerisinde Üye Üyelerinin yetkili kurumları tarafından, Avrupa'yı ilgilendiren ya da Avrupa boyutu olan belirli konularda geliştirilecek bir dizi girişimi mali açıdan destekleyecektir.

Komisyon, Üye Ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesinden sorumlu yöneticilerin katılımıyla yılda bir kez üst düzey bir toplantı düzenleyecektir.

Kadın ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyon Danışma Kurulu, Çerçeve Stratejisinin uygulandığı süre boyunca Komisyona destek vermeyi sürdürecektir. Bu Kurul, toplumsal cinsiyetle ilgili politikalarda, özellikle de dahil olacakları çerçeve sözleşmeleri kapsamındaki kıyaslamalar, izleme ve raporlama yöntemleri açısından

Üye Ülkelerin ihtiyaç duydukları uzmanlığı ve bilgileri sağlayarak büyük önem taşıyan bir rol üstelenecektir.

4.2. Komisyon yapılarının güçlendirilmesi

Eşit Fırsatlarla ilgili Komiserler Grubu, Komisyonun toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ve eşit fırsatlar strateji ve eylemleri konusunda siyasi destek vererek üstlendiği önemli rolü sürdürecektir. Bu Grup, ayrıca, ilgili Komisyon birimleri arasında yeterli düzeyde işbirliğinin yaratılmasını sağlayacak, Çerçeve Stratejisiyle ilgili uygulamalarda kaydedilen ilerlemeyi izleyecek ve, eğer gerekirse, uygun gördüğü biçimde değişiklik önerileri hazırlayacaktır.

Komisyonun Toplumsal Cinsiyetle ilgili Hizmet İçi Grubu, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçeve Stratejisinin kapsadığı eylemlerin uygulanması konusunda, çeşitli Komisyon birimlerinin politikaları ile görev alanlarına giren konularda yıllık çalışma programlarının hazırlanması bağlamında yürütecekleri faaliyetlerde eşgüdümü sağlayacaktır. Komisyon birimleri, Hizmet İçi Grup dahilinde, toplumsal cinsiyetle ilgili göstergeleri ve kıyas yöntemlerini geliştirecek, uygulayacak, izleyecek ve değerlendirecek; ayrıca, kaydedilen ilerlemeler konusunda Eşit Fırsatlarla ilgili Komiserler Grubuna düzenli olarak rapor verecektir. Bu çalışmalar, toplumsal cinsiyet etki analizi ve değerlendirmesinin geliştirilmesi ve çalışanların toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi konusunda eğitim almalarıyla daha da kapsamlı biçimde sürecektir.

4.3. Topluluğa bağlı kuruluşlar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ilkesinin hayata geçirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak üzere Komisyon, topluluğa bağlı tüm kuruluşlar arasında kurum içi işbirliğini teşvik edecektir. Komisyon, ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda Avrupa'daki araştırma kuruluşları arasında bir ağ oluşturulması için gereken olanakları sağlayacaktır.

4.4. Ortaklıkların güçlendirilmesi

Daha önce uygulanan Topluluk tedbir ve programlarından edinilen deneyimin gösterdiği gibi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik hedefe ulaşmaya yönelik çalışmalara yalnızca geleneksel oyuncuların katılımı ve destek vermesi yeterli olmayacaktır. Hedefe ulaşmak için kurulması gereken ortaklıklara ekonomik ve sosyal yaşamda kilit roller üstlenen tarafların da katılarak ortaklığı güçlendirmesi büyük önem taşımaktadır.

4.4.1. Avrupa düzeyinde sosyal taraflarla işbirliği

Amsterdam Antlaşması Avrupa'da sosyal diyaloga merkezi bir rol atfetmiş ve sosyal taraflara önemli sorumluluklar ve görevler vermiştir. Komisyon, toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleşmesi için tam bir katılım sağlamaları; özellikle de dahil oldukları çerçeve anlaşmalarının etkisini değerlendirmeleri konusunda sosyal tarafları teşvik etmeyi görev olarak kabul ettiğini teyit eder. Komisyon üzerine düşen görevi yaparak çalışma hayatında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sosyal tarafların

temsilcilerinin yer alacağı bir ağ oluşturulmasını destekleyecek; kadınlar ile erkekler arasındaki ücret dengesizliği konusunda sosyal taraflarla ortaklık kurarak bilgilendirme ve bilinçlendirmeye yönelik tedbirler alacaktır.

4.4.2. Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği

Sivil toplumun önemli bir unsuru olan sivil toplum kuruluşları toplumsal cinsiyete dayalı demokrasinin gerçekleştirilmesinde önemli bir aktör konumundadır. Komisyon ve sivil toplum kuruluşları arasındaki mevcut işbirliği ve ortaklıklar toplumsal cinsiyete yönelik faaliyetler ve politikalar konusunda, diyalogun daha da geliştirilmesi ve karşılıklı bilgi alışverişi ile başarılı uygulamaların paylaşılması için bir temel oluşturacaktır. Mevcut işbirliği ve ortaklıklar esasında, ayrıca, kadın sorunları alanında uzmanlaşmamış sivil toplum örgütlerinin yürüttükleri faaliyetlere toplumsal cinsiyet bakış açısını yerleştirmeleri teşvik edilecektir.

4.4.3. Diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliği

Birleşmiş Milletler (Pekin Eylem Platformu sonrasında takip çalışmaları), Avrupa Konseyi (Eşit Fırsatlar için Yönlendirme Komitesi) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT; toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yeni eylem planı) gibi uluslararası kuruluşlarla yürütülen işbirliği teşvik edilerek bu örgütlerin uzmanlıklarından yararlanılacak ve alanda yürütülen faaliyetlerin tekrarlanmamış olması sağlanacaktır.

4.5. Göstergelerin ve kıyas yöntemlerinin belirlenmesi

Kaydedilen ilerlemelerin ölçülebilmesi ve görülebilmesi, eğilimlerin izlenmesi ve idealistik nihai hedeflerin (stratejik hedefler) gerçekçi aşamalara ya da basamaklara (işlemsel hedefler) dönüştürülebilmesi için göstergelerin ve kıyas yöntemlerinin belirlenmesi, Çerçeve Stratejisinin başarısı açısından belirleyici bir unsurdur. Göstergeler ve kıyas yöntemleri, yürütülen çalışmaların devamlılığının sağlanması için önemli bir teşvik unsurudur. Ayrıca, hedeflere ulaşmak için gereken sorumlulukların belirlenmesine yardımcı olurlar ve, son olarak, sonuçların yaygın biçimde bilinmesini sağlayarak kaydedilen ilerlemenin ödüllendirilmesine olanak tanırırlar.

Ekonomik hayatta eşitliği sağlanmasına ilişkin stratejik hedef bağlamında Çerçeve Stratejisi Avrupa'da istihdam politikaları alanında geliştirilmiş olan göstergelerden yararlanacak ve bu göstergelerin geliştirilmesini ve düzenli biçimde kullanılmasını destekleyecektir. Lizbon'da Avrupa Birliği tarafından belirlenen hedefler ve kıyas yöntemleri düzenli olarak izlenecektir. Çerçeve Stratejisiyle ilgili uygulamalar konusunda, Konsey tarafından karar alma ve çalışma yaşamıyla aile yaşamının birleştirilmesi alanlarında Konsey tarafından geliştirilen göstergeler esasında düzenli raporlar hazırlanacaktır.

Çeşitli stratejik hedeflere yönelik çalışmalarda kaydedilen ilerlemelerin izlenmesi için gereken istatistiki verilerin hem AB hem de ulusal düzeyde sistematik biçimde derlenmesi ve erişime açık tutulmasına yönelik çalışmalar desteklenecektir. Çerçeve Stratejisinin etkin biçimde izlenmesine en elverişli istatistiki yöntem özenle seçilerek,

birbiriyle uyumlu ve karşılaştırılabilir nitelikteki verilerin kapsam açısından çoğaltılması sağlanmalıdır.

4.6. Bilgilendirme, raporlama ve değerlendirmelerin yapılması

4.6.1. Bilgilendirme

Çerçeve Stratejisiyle birlikte tümleşik bir bilgilendirme stratejisi hazırlanacaktır. Bu strateji dahilinde, destek programı bağlamında başlatılan farklı girişimler ve Komisyon birimleri tarafından toplumsal cinsiyetle ilgili çeşitli faaliyetler hakkında bilgilerin İnternet üzerinden yayımlanabilmesi için bir web sayfası hazırlanacaktır.

4.6.2. Raporlama

Çerçeve Stratejisinin uygulanmasından Komisyon sorumlu olacaktır ve Komisyon, bu uygulamalar hakkında düzenli raporlar hazırlayacaktır. Bu amaçla, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine ilişkin Yıllık Raporda izlenen yaklaşım gözden geçirilecek ve raporun kapsamı, Çerçeve Strateji ile stratejisinin uygulanmasına yönelik bilgileri (*diğer şeylerin yanı sıra*, kaynak aktarımı ve harcamalara ilişkin bütçe bilgileri), ulusal düzeydeki gelişmeleri, özellikle de kıyas yöntemleri konusunda kaydedilen ilerlemeleri ve elde edilen sonuçlara ilişkin değerlendirmeleri içerecek şekilde değiştirilecektir.

Komisyon, her yıl Çerçeve Stratejisine ilişkin yıllık çalışma programı hazırlayacaktır. Bu program, yıl içerisinde gerçekleştirilecek öncelikli eylem konularını da kapsayacaktır. Komisyon, Çerçeve Stratejisi bağlamında yürütülen tüm uygulamaları ve dış değerlendirme sonuçlarını (bkz. sonraki madde) genel bir rapor halinde yayımlayacaktır.

4.6.3. Değerlendirme

İşbu Çerçeve Stratejisi bağlamında başlatılan tüm eylemler sürekli olarak iç değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Çerçeve Stratejisi bağımsız dış değerlendirmeden geçecektir. Bu değerlendirme, stratejinin yürürlüğe girmesinden sonra mümkün olan en kısa süre içerisinde başlatılacaktır. Dış değerlendirme ekibi, Komisyon için ara bir değerlendirme raporu hazırlayacaktır. Bu dış rapor, Çerçeve Stratejisi ile destek programını konusunda Komisyon tarafından hazırlanması ve 2003 yılı Aralık ayı sonuna kadar Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölge Komitelerine verilmesi gereken Ara Değerlendirme Raporunun ekinde yer alacaktır.

Dış değerlendiriciler tarafından nihai dış değerlendirme raporu da hazırlanacaktır. Bu rapor, Komisyon tarafından hazırlanacak ve en geç Aralık 2006 itibariyle diğer Avrupa kurumlarına gönderilecek nihai değerlendirme raporunun ekinde yer alacaktır.

EK I

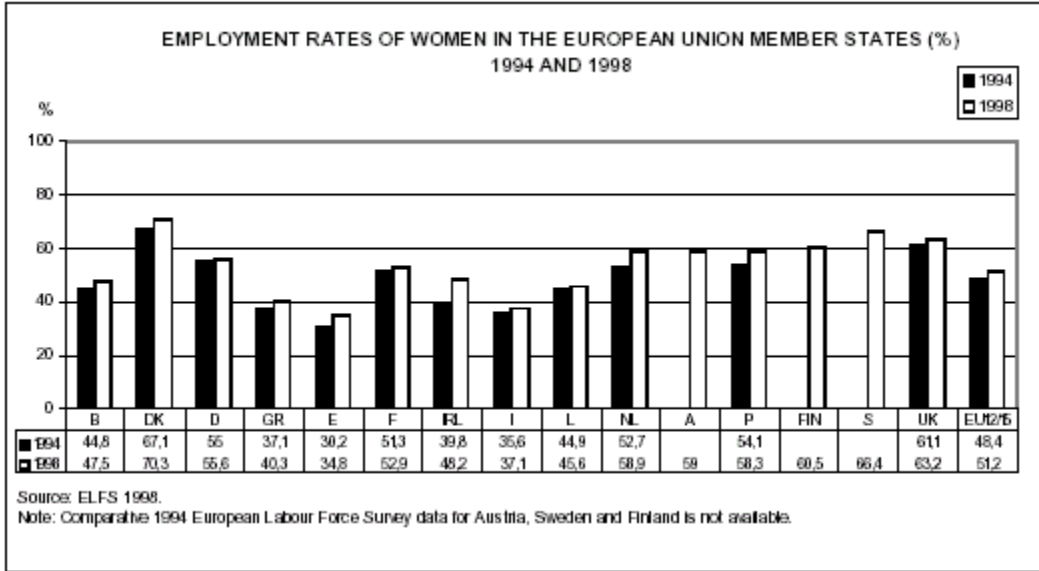
İŞGÜCÜ PİYASASINDA KADINLAR

Kadınların işgücüne katılımları erkeklerin katılım düzeyinden henüz çok uzaktır. Kadınların genellikle daha düzensiz ve güvencesi olamayan işlerde çalışması ve çocuk bakımı ile diğer bağımlı aile fertlerinin sorumluluğunu daha çok üstlenmesi, işgücü piyasasında halen ciddi cinsiyet sorunlarıyla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği politikasında ekonomide kadınların durumuna ağırlık verilse de, Üye Ülkelerde, kadınların erkeklerle yaklaşık olarak eşit istihdam düzeyine ulaşması çok ender rastlanan durumdur.

1. Üye Devletlerin neredeyse hepsinde ve aday ülkelerin çoğunda, kadınlarda işsizlik oranı erkeklerde işsizlik oranıyla karşılaştırıldığında sistematik bir şekilde daha yüksek seviyede seyretmekte ve uzun dönem işsizlik kadınlarda erkeklere göre daha fazla görülmektedir.
2. İstihdam oranlarında görülen cinsiyet uçurumu oranı ortalama yüzde 20 düzeyindedir. Çoğu Üye Devlette kadınların istihdam oranları düşük seviyededir (Tablo 1). İspanya ve İtalya'da kadınlarda istihdam oranı yüzde 40'ın altındadır. Toplumsal cinsiyet uçurumu İspanya, Yunanistan ve Lüksembourg'da yaklaşık yüzde 30 ile en yüksek düzeydedir.

Tablo 1

AB'ye Üye Ülkelerde Kadınların İstihdam Oranları – 1994-1998

3. Bakıma muhtaç küçük çocukları olan kadınların istihdam oranının düştüğü görülmektedir. Erkekler için ise bunun tam tersi geçerlidir. Evli ve tek çocuk sahibi 20-44 yaş grubundaki erkeklerde istihdam oranları daha yüksektir. (Tablo 2).

Tablo 2¹³

20-44 Yaş Gruplarının İstihdam Oranları – 1998

Table 2 ¹	Employment Rates - 20 to 44 year olds 1998				
	Comparative Index	No Children		Child aged 0-5	
		Men	Women	Men	Women
IRL	1.9	81	81	87	46
DE	1.8	83	83	90	49
LU	1.8	93	84	98	49
UK	1.7	85	87	90	53
ES	1.7	88	67	90	40
EU11	1.7	84	79	91	52
NL	1.6	88	86	95	60
IT	1.6	91	68	92	45
FR	1.5	79	72	91	56
GR	1.5	82	60	96	48
AT	1.3	89	85	94	68
BE	1.2	87	77	92	66
PT	1.2	92	83	96	72

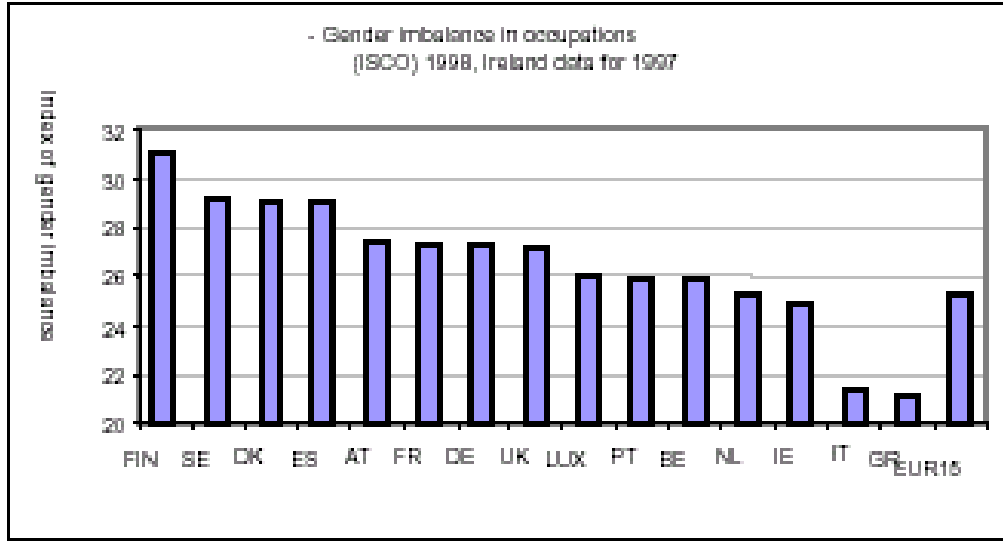
4. İşgücü piyasasında kadın ve erkekler arasında ayrımcılık, AB’de ve kadınlarda yüksek istihdam oranlarına ulaşılan ülkelerde de önemli bir mesele olmaya devam etmektedir (Tablo 3). Toplumsal cinsiyet dengesizliği indeksi, kadınlarda istihdam oranının nispeten daha yüksek olduğu üç ülkede (Finlandiya, İsveç ve Danimarka) de oldukça yüksek düzeyde mesleki ayrımcılığın yapıldığını göstermektedir.

AB düzeyinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının en yüksek düzeyde olduğu 10 mesleği gösteren yatay ayrımcılığa ilişkin son veriler, kişi sayısının “köpüklerle” gösterildiği Grafik 1’de verilmektedir. Grafik kadınların insanlara bakım ve destek sağlanan hizmetlerde, erkeklerin ise inşaat ve tarım sektöründeki işlerde hakim olduğunu ortaya koymaktadır.

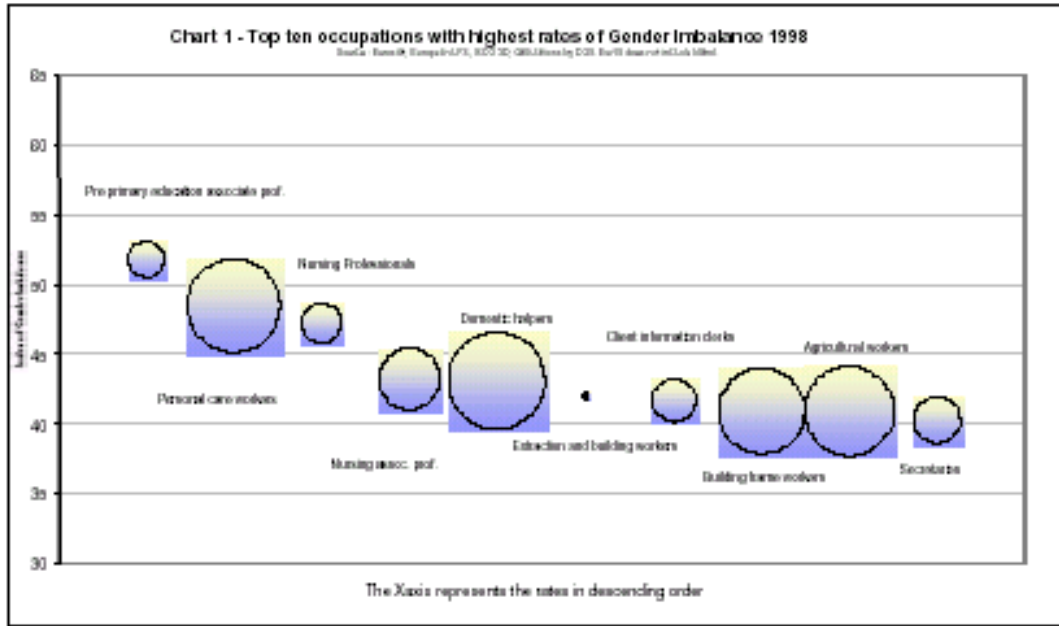
¹³ Karşılaştırmalı indeks: Kadınlarda ve erkeklerde istihdam oranları, çocuksuz ve 0-5 yaş arası çocuk sahibi kadın ve erkekler üzerinden karşılaştırılmaktadır. 1’e yakın değerler kadın ve erkeklerde istihdam oranları üzerinde ebeveynliğin etkisinin birbirine benzer olduğunu göstermektedir. 1’den büyük değerler ebeveynliğin kadınların üzerindeki etkisinin istihdam değişikliğine yol açtığı durumların erkeklerin durumu ile karşılaştırıldığında daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 3

Meslek Gruplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği (EFİS) 1998,
1997 Yılına İlişkin İrlanda Verileri

Grafik 1 – Cinsiyet ayrımcılığının en yüksek olduğu on meslek, 1998 *

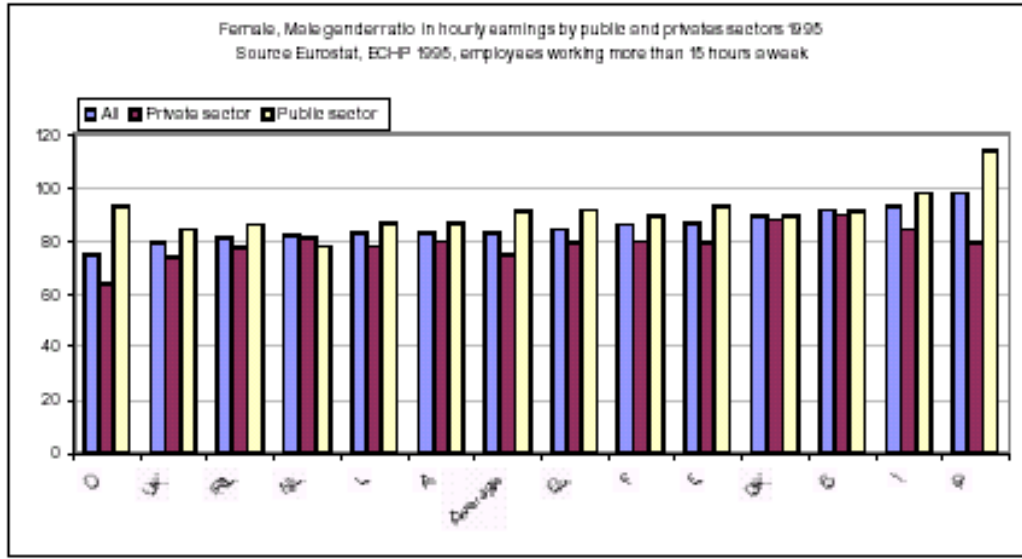

Kaynak: Eurostat, European LFS, ISCO 3D, calculations by DG5. İrlanda Eur15'e dahil değildir.

* Pre primary education associate prof.: Okul öncesi eğitim bilimleri ile ilgili profesyonel meslek mensupları
Personal care workers: Kişisel hizmetler veren elemanlar
Nursing Professionals: Hemşirelikle ilgili profesyonel meslek mensupları
Nursing assoc. prof.: Hemşirelik ve ebellekle ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları
Domestic helpers: Ev bakıcıları
Extraction and building workers: Maden çıkarması ve inşaatla ilgili işlerde çalışan sanatkarlar
Client information clerks: Satış elemanları ve tanıtım elemanları

5. Eşit değerdeki aynı işte çalışan kadınlar, erkeklerden daha az ücret almaktadır. Ücret eşitsizliği, kamu sektörüyle (yüzde 9) karşılaştırıldığında özel sektörde (yüzde 25) daha fazladır. Yaş, meslek ve faaliyet alanı gibi yapısal etkiler, kadın ve erkek çalışanlar arasındaki ücret uçurumunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Kadın ve erkek çalışanlar arasında ortalama kazanç farkı halen yüzde 15'dir. (Tablo 4)¹⁴

Tablo 4 1995 yılı kamu ve özel sektörde kadın ve erkeklerin saat ücretine göre oranları

Kaynak: Eurostat, ECHP 1995, haftada 15 saatten fazla çalışan işçiler

EK 2 II SİYASİ KARAR ALMA SÜRECİNDE KADINLAR

AB kurum/ kuruluşlarının karar verici organlarında kadınların temsil edilmesi açısından sürekli gelişme kaydedilse de, AB'de eşit fırsatlar konulu 1999 yıllık rapor AB ve Üye Devletlerde siyasi karar alma süreçlerinde kadınların halen oransız bir şekilde yeterli düzeyde temsil edilmediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, "Eşit katılım ve temsil" başlıklı ikinci stratejik hedefin önemini ortaya koymaktadır.

Avrupa Komisyonu, Avrupa Adalet Divanı ve Avrupa Sayıştayında kadınların temsili (1999 yılı sonu itibariyle)

1995 yılından bu yana, Avrupa Komisyonu Üyelerinin yüzde 25'ini kadınlar oluşturmaktadır. Komisyonda Genel Müdürlerin yüzde 2.8'i kadındır. 1999 yılına kadar, Avrupa Adalet Divanında hiçbir kadın hakim yer almamıştır. 1999 yılında ilk kez bir kadın hakimin görevlendirilmesiyle başlayan süreçten günümüze gelinen noktada hakimlerin yüzde 6.6'sı kadındır. 1999 yılında Avrupa Sayıştayını üyeliğine

¹⁴ Statistics in focus, 6/1999, EUROSTAT, "Women's earnings in the EU: 28% less than men's"

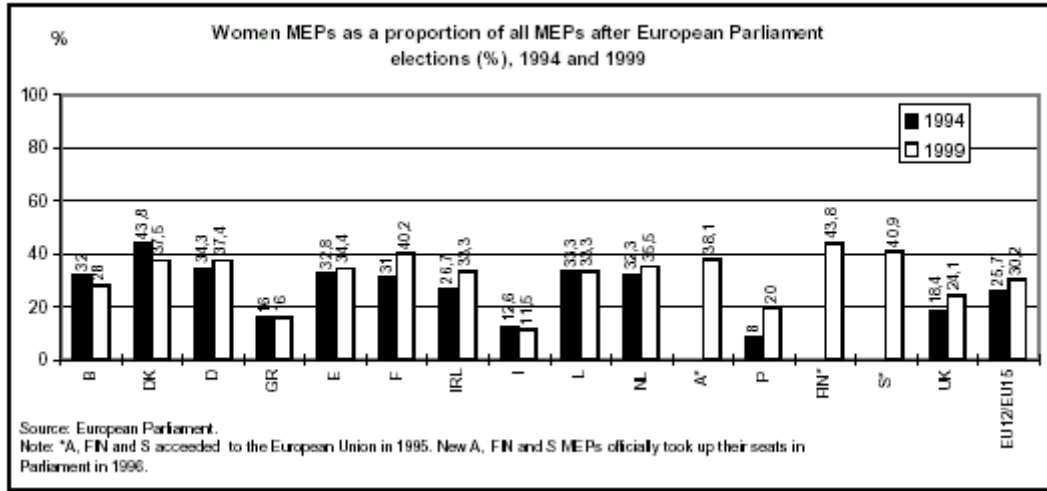
ikinci bir kadının atanmasının ardından günümüzde kadın üyelerin oranı yüzde 13.3'e çıkmıştır.

Avrupa Parlamentosunda kadınlar, 1999 seçimleri

1984 yılından beri yapılan her bir seçimle birlikte kadınların temsil edilme oranları giderek yükselmiştir. Yine de, Avrupa Parlamentosunda 1999-2004 döneminde yüzde 30.2'lik temsil oranına sahip kadınlar halen yetersiz düzeyde temsil edilmektedir.

Tablo 1

Avrupa Parlamentosu seçimlerinden sonra tüm parlamenterler arasında kadın parlamenterlerin oranı (%), 1994 - 1999

Kaynak: Avrupa Parlamentosu.

Not: *A, FIN ve S Avrupa Birliğine 1995 yılında katılmıştır. Yeni A, FIN ve S parlamenterleri resmen 1996 yılından itibaren Parlamente'ya katılmıştır.

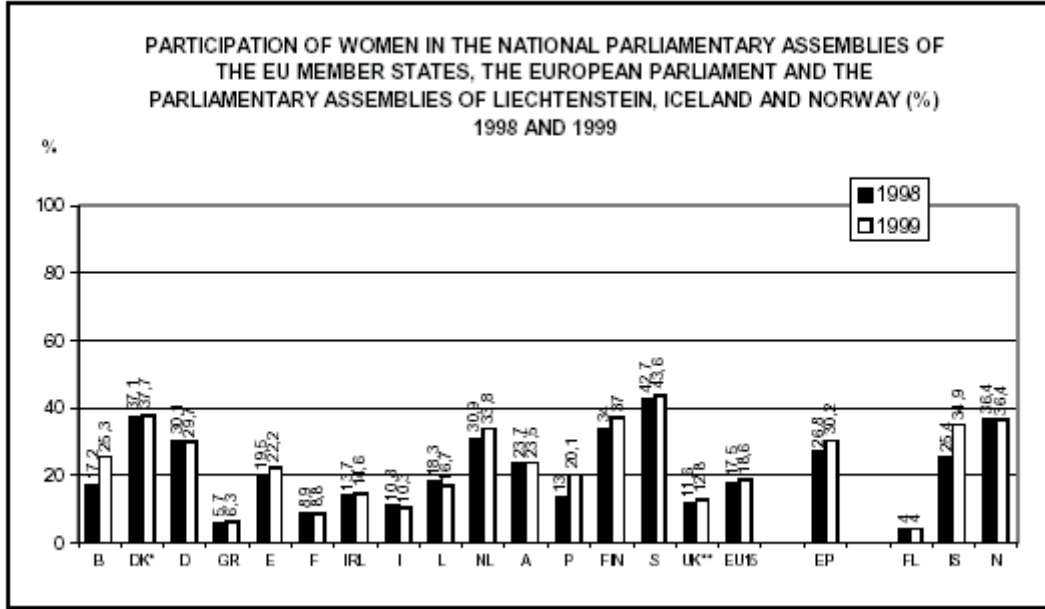
1999'dan 2001 yılına kadar Avrupa Parlamentosu Başkanlığını bir kadın yapmıştır. Avrupa Parlamentosu Başkan yardımcılarının yüzde 7'si ve Daimi Komite başkanlarının yüzde 29'unu kadınlar oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği ulusal parlamentolarında toplumsal cinsiyet dengesi

Avrupa Birliği çapında ulusal parlamentolarda kadınların ortalama katılım oranı 1999 yılında yüzde 18.6 olarak gerçekleşmiştir. Karşılaştırılabilir veri toplama yöntemleri kullanıldığında kadınların katılım oranlarında yıllık değişimin küçük olmakla birlikte süreklilik kaydettiği görülmüştür. 1997-1998 yıllarında 0.6 yükselmiş ve 1998-1999 yıllarında bir puanın biraz üzerine çıkmıştır.

Tablo 2

AB'ye Üye Ülkelerin Ulusal Parlamentalarında, Avrupa Parlamentosunda ve Liechtenstein, İzlanda ve Norveç Parlamentolarında Kadınların Katılım Oranı (%), 1998 - 1999

Kaynak: FrauenComputerZentrum Berlin and Deuce. 1998 verileri Haziran 1998'de güncellenmiştir. D ve S'ye ilişkin veriler Eylül 1998'de güncellenmiştir. 1999 verileri Haziran ayında güncellenmiştir. E, F, IRL, P, A ve UK'ye ilişkin veriler Kasım ayında güncellenmiştir.

Not: DK: Alt Meclise ilişkin verilere Grönland ve Faroe Adalarından seçilen dört üye dahil değildir. UK (1999 Verileri). Bir sandalye boş bulunmaktadır.

Ulusal hükümetlerde kadınların yeri

Ulusal hükümetlerde görev yapan kadınların sayısında görülen artış, bir bakıma daha önemlidir ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin yeni politik görüşün etkisini göstermektedir. Bakanlar kurulunda (bakan veya bakandan kıdemce aşağı olan) kadın üyelerin oranı yüzde 21.9'dan yüzde 24.1'e çıkmıştır (1998-1999). Belçika, Finlandiya ve İzlanda hükümetlerinde görev yapan kadınların oranının önemli düzeyde yükselmesi, parlamentolarında yer alan kadın sayısındaki artışı yansıtmaktadır. Portekiz'de, hükümette görev yapan kadınların oranı biraz düşmüştür. İsveç'de, ulusal hükümette kadınlar çoğunluğu (yüzde 52.6) ellerinde tutmaktadırlar. Partiler arası birleşmeler, kota uygulaması, seçimlere kadın ve erkek adayların ayrı ayrı listelerde katılması İsveç hükümetinde kadınların eşit düzeyde yer almasını bir dereceye kadar açıklamaktadır.

Genel büyüme oranları düşme eğiliminde olmakla birlikte, bölgesel düzeydeki siyasi karar alma mekanizmalarında son on yılda kaydedilen hızlı gelişmenin rayına oturduğu söylenebilir. Bölgesel parlamentolarda kadınların katılım oranı yüzde 1.1 artarak yüzde 27.8'den yüzde 28.9'a yükselmiş (1998-1999) ve bölgesel idari yönetimlerde aynı düzeyde, yüzde 24.5'de kalmıştır. Yakından bakıldığında, artışlar

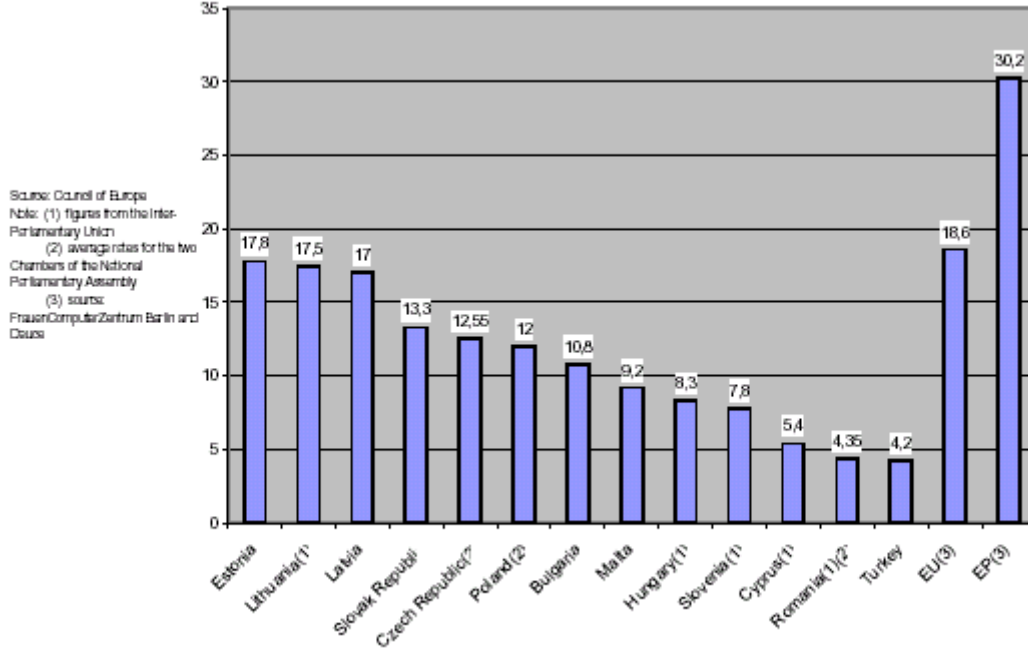
(Belçika'daki bölgeler) ve düşüşlerle (Almanya *Länder*) birlikte üye ülkeler arasında büyük farklılıklar olduğu görülür.

Aday ülkelerin parlamentolarında kadınlar

13 aday ülkenin ulusal parlamentolarında kadınların temsil edilme düzeyine ilişkin mevcut son veriler toplanmış ve Avrupa Konseyi tarafından Aralık 1999'da yayımlanmıştır. Yayın, ülkeler arasındaki büyük farklılıkları göstermektedir. Ulusal parlamentolarda kadınların oranı ortalama yüzde 10.5'dir. Sadece Litvanya ve Estonya'nın geçtiği bu oran, AB ortalaması olan yüzde 18.6 ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Macaristan Ulusal Meclisinde kadınların oranı 1980'de yüzde 30 iken günümüzde sadece yüzde 8 olması özellikle üzüntü vericidir. Benzer eğilimler diğer aday ülkelerde de gözlenmektedir.

Tablo3¹⁵

Aday Ülkelerin Ulusal Parlamentolarda Kadınların Katılım Oranı (yüzde), 1999

Kaynak: Avrupa Konseyi

Not: (1) Parlamentolar arası Birliğin verdiği rakamlar; (2) Ulusal Parlamentodaki iki alt meclis için ortalama oranlar; (3) Kaynak: Frauen ComputerZentrum Berlin and Deuce.

¹⁵ Bilgi notu "Women in Politics in the Council of Europe Member States", Council of Europe, doc. EG (99)5 rev. of December 1999.